Захист прав людини через пам’ять

Світлана Побережник

Заняття передбачає роботу з віртуальною виставкою крізь призму нормативно-правових актів з прав людини. В результаті виконання завдань та обговорень учні зможуть дослідити зв’язок між трагедією Бабиного Яру та прийняттям згаданих документів, зокрема Загальної декларації прав людини. В основі заняття - важливість усвідомлення прав людини як найвищої цінності.

Мета:
створити можливість для учнів через емпатію відчути вразливість людського існування та важливість усвідомлення прав людини як найвищої цінності.

Очікувані результати:
після уроку учні зможуть:
• робити висновки про важливість нормативного закріплення прав людини на державному та міжнародному рівнях;
• розвивати навички усвідомленого розуміння цінності людського життя;
• висловлювати власні думки щодо необхідності дотримання прав і свобод людини крізь призму історичного минулого та людський вимір;
• усвідомити негативні наслідки порушень прав людини для долі народу та країни.

Тривалість: 45 хвилин.

Формат: урок, виховна година, позакласне заняття.

Необхідні матеріали:
планшети або смартфони з доступом до інтернету для роботи з віртуальною виставкою, роздруківки, витяги з Конвенції прав дитини, Загальної декларації прав людини, Розділу ІІ Конституції України (див. додатки).

План заходу

Крок 1. Вступ

Коротко акцентуйте увагу на тому, що одним із найважливіших завдань, що стоїть перед людством, є забезпечення дотримання прав людини для всіх. Однак права людини не можуть бути реалізовані лише за допомогою юридичних процесів. Суспільство більше дотримуватиметься, захищатиме та цінуватиме права людини лише тоді, коли кожен усвідомить їх важливість і цінність особисто для себе.

Для попередньої підготовки вчителю стане в пригоді Посібник з освіти в галузі прав людини за участі молоді "Компас"

Крок 2. Робота з терміном "пам'ять"

Опрацюйте термін "пам’ять" за допомогою методів "Кластер" або "Асоціативний кущ". Під час обговорення учні можуть говорити про різновиди пам’яті: історичну, національну, соціальну, колективну, культурну, групову, індивідуальну тощо. У результаті сформуйте загальне розуміння терміна учасниками.

Крок 3. Робота з текстом

Роздайте учням текст з визначеннями ключових понять (додаток 1). Використайте прийом "Читання з маркуванням": "+" – погоджуюсь, "-" – не погоджуюсь, "!" – емоції, які хочу обговорити, "?" – виниклі запитання. Обговоріть результати в загальному колі.

Крок 4. Робота з цитатою

Запитайте учнів, як вони розуміють слова американського історика Тімоті Снайдера (додаток 2). Запитайте учнів, чому, на їхню думку, Тімоті Снайдер пов’язує Бабин Яр і Аушвіц? Про порушення яких прав людини йдеться?

Крок 5. Робота з віртуальною виставкою

I варіант: Об’єднайте учнів у три групи. Запропонуйте їм відвідати віртуальну виставку і поглянути на події, які вона висвітлює, крізь призму нормативно-правових актів з прав людини. Варто наголосити на тому, що всі ці документи було прийнято після подій, відображених на виставці. Тому учасники під час роботи мають дати відповідь: чому саме після Другої світової війни було прийнято Загальну декларацію прав людини? Учні отримують витяги документів (додатки 3-5), оглядають виставку і позначають, які права були порушені, які мають бути наслідки порушення цих прав. I група працює з витягами із Загальної декларації прав людини; II група працює з витягами із Конвенції про права дитини; III група працює з Розділом II Конституції України. Завершивши роботу, групи повідомляють результати. Підбиваючи підсумок, обговоріть відповіді на запитання нижче.

II варіант: Можливий як індивідуально, так і в парах. Запропонуйте учням відвідати віртуальну виставку та скласти мапу думок (mindmap, асоціативна мапа) на тему "Пам’ять як відображення ставлення до людської гідності й людського життя". При складанні мапи нагадайте учасникам, що вони мають дотримуватись таких принципів: асоціації, ієрархії, опори на відчуття та емоції, а не лише думки.

Запитання для учнів, Крок 5 варіант I:

- Які права людини найчастіше порушували під час Другої світової війни?
- Чому, на вашу думку, це стало можливим?
- Чи вирішило прийняття Загальної декларації прав людини проблему з порушенням прав людини у світі?
- Чи є проблема щодо порушення зазначених вами прав актуальною сьогодні?

Аргументуйте свою думку.

Крок 6. Підбиття підсумків

Обговоріть з учнями відповіді на такі запитання.

Як варіант подальшої роботи: запропонуйте учням дослідити, як відбувалось вшанування та ставлення влади (та/або громадськості) до жертв Бабиного Яру в різний час.

Запитання для учнів:

- Яке враження на вас справила виставка?
- Що вразило вас найбільше?
- Що запам’яталося найбільше?
- Яким чином матеріали виставки пов’язані з темою заняття?
- Які уроки щодо забезпечення прав людини має здобути людство?
- У чому полягає цінність прийняття Загальної декларації прав людини та інших міжнародних нормативних документів з прав людини?
- Для чого необхідно зберігати пам’ять про події в Бабиному Яру?
- Якою має бути політика української влади щодо Бабиного Яру?
- Як би ви запропонували зберегти пам’ять про людей, які загинули в Бабиному Яру?

Додаток 1

ПАМ'ЯТЬ І ПРАВА ЛЮДИНИ

Опрацюйте тексти "Що таке пам'ять", "Пам'ять і права людини", та уривок з Конвенції про запобігання злочину геноциду і покарання за нього

Посилання:
https://www.coe.int/uk/web/compass/remembrance

(Джерело: Посібник з освіти в галузі прав людини за участі молоді "Компас". – Рада Європи, м. Страсбург)

Додаток 2

ЦИТАТА ТІМОТІ СНАЙДЕРА

«Дуже важливо пояснювати, що відбулося у Бабиному Яру. І значно важливіше пояснювати Бабин Яр, ніж пояснювати Аушвіц. Бо Аушвіц з’являється значно пізніше. Бабин Яр – це вересень 1941 року, а Аушвіц став головним місцем вбивства євреїв тільки у 1943 році. Тож, якщо ми ставимо перед собою завдання пояснити, як був можливий Голокост, ми маємо передусім зрозуміти Бабин Яр. І коли ми зрозуміємо Бабин Яр, ми зможемо зрозуміти, як був можливий Аушвіц»

(Джерело: https://hromadske.ua/posts/pro-babyn-yar-holokost-holodomor-volyn-interviu-z-istorykom-tymoti-snaiderom)

Додаток 3

ЗАГАЛЬНА ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ (СТИСЛИЙ ВИКЛАД)

Посилання:
https://www.coe.int/uk/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights

(Джерело: Посібник з освіти в галузі прав людини за участі молоді "Компас". – Рада Європи, м. Страсбург.)

Додаток 4

КОНВЕНЦІЯ ПРО ПРАВА ДИТИНИ (СТИСЛИЙ ВИКЛАД)

Посилання:
https://www.coe.int/uk/web/compass/convention-on-the-rights-of-the-child

(Джерело: Посібник з освіти в галузі прав людини за участі молоді "Компас". – Рада Європи, м. Страсбург.)

Додаток 5

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ, РОЗДІЛ II

Зверніть особливу увагу на статті: 21 - 24, 27 - 30, 33, 34, 39, 41, 55, 60, 64

Посилання:
https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-ii

(Джерело:)